

«بسم الله الرحمن الرحيم»

عنوان

بررسی ارتباط سبک زندگی و طلاق در ایران

راحله غروی^۱

چکیده:

در این تحقیق مسئله ستیزهای خانوادگی و طلاق و اثر سبک زندگی در ایران بررسی شده چگونه عوارض آن از جنبه های مختلف روانی، فرهنگی، تربیتی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی مورد توجه قرار می گیرد، تا مشخص شود موثرترین عامل یا عوامل در پیدایش اینگونه مسائل چیست و عوارض روانی اجتماعی ناشی از آن چه خواهد بود تا با شناخت علل و عوارض آن مسئولان اجتماعی کشور بتوانند با ارائه پیشنهادات و کاربرد روش های صحیح تر روانی، اجتماعی، تربیتی در پیشگیری و کاهش این مشکل اجتماعی چاره ای بیندیشیم. طلاق پدیده ای است که در سالهای اخیر در بین خانواده های ایرانی گسترش زیادی پیدا کرده است و زوج های بسیار زیادی از آن رنج می برند. بنابراین هدف اساسی این تحقیق بررسی مسائل مسئله ارتباط سبک زندگی و طلاق در ایران از ابعاد های گوناگون روانی، خانوادگی، تربیتی، فرهنگی و اجتماعی است. مسئله طلاق و آسیب آن در زندگی زناشویی باعث میشود طلاق که روابط زناشویی با حکم دادگاه تمام می کند باعث می شود که این پدیده شوم بر روی شخصیت و

^۱. طلبه سطح ۲، حوزه علمیه فاطمه الزهراء، آبادان

زندگی فرزندان در تمام ابعاد زندگی آنها اثرگذار باشد و آنها را دچار مشکلات و چالش‌هایی در زندگی فردی و اجتماعی کند.

کلید واژه: آسیب، خانواده، سبک زندگی، طلاق

مقدمه:

یکی از مسائل روانی اجتماعی سبک زندگی و اثر آن بر خانواده‌ها طلاق در ایران است. که بیش از پیش جامعه ما با آن مواجه بوده است. طلاق و مسائل ناشی از آن اثرات مخرب و جبران ناپذیری بر ساختار و بنیاد خانواده و فرزندان می‌گذارد. تردیدی نیست این مسئله اجتماعی علل متفاوت روانی، اجتماعی، اقتصادی دارند و همچنین در افراد درگیر با این مسئله و حتی دیگران که با آنان وابستگی دارند عوارض نامطلوبی بر جای می‌گذارند و اگر به فکر شناخت مسائل و پیشگیری و درمان آن نباشند در آینده‌ای نزدیک جامعه ما را از نظر روانی، اجتماعی و اقتصادی آسیب پذیر می‌نماید و تردیدی نیست که شناخت مسئله طلا و تاثیر نامطلوبی که در دیگر افراد جامعه می‌گذارد، برای خانواده‌ها و مسئولان برنامه ریزی اجتماعی کشور ضرورت دارد. پیشینه تحقیق طلاق در زمان‌های گذشته در قبل از شریعت بوده و تا الان نیز ادامه دارد. به طور مثال طلاق بر تمدن سومریها ها مطلق به دست مرد بود و اگر زن خواهان رهایی از پیمان زناشویی می‌شد او را به مجازات سنگین از جمله غرق شدن در آب محکوم می‌کردند و یا تمدن هندی ها دارای سه مرحله بود. در مورد طلاق کتاب‌های فراوانی از جمله: کتاب «اسلام و جامعه شناسی خانواده» از آقای حسین بستان نجفی؛ کتاب به «فرزندانتان کمک می‌کند با طلاق کنار بیایند» از پائولا ها و کتاب «بهداشت روانی طلاق» از خانم سعید کاوه نوشته شده است. نتایج تحقیق تحقیقات پیشینه شناسی طلاق نشان می‌دهد که یازده مقوله شامل عدم تامین نیازهای عاطفی، بی‌توجهی مرد، مشکلات ارتباطی، انتخاب نادرست همسر، عدم همدلی و همراهی، رفتارهای خشونت‌آمیز، عدم گذراندن وقت با یکدیگر، نارضایتی جنسی، بی‌اعتمادی، عدم احساس مسئولیت مرد و عدم تعادل روحی مرد از جمله شرایط تاثیر گذار در طلاق است. ضرورت پرداختن به این موضوع با توجه به اینکه ریشه بسیاری از

بیماری‌های روانی ستیزهای خانوادگی که در همه اعضای خانواده و سپس در افراد جامعه تاثیرات مطلوبی می‌گذارد، بنابراین باید به این مسئله اجتماعی توجه بیشتری مبذول داشت. اهداف و فواید موضوع طلاق شناخت طلاق و پیامدهای تاثیر گذاران بر خانواده و جامعه، شناسایی عوامل ایجاد طلاق شناسایی ویژگی‌های طلاق، شناسایی عوامل اجتماعی و فرهنگی و آثار آن بر طلاق. در این مقاله بررسی شده اثرات و عوارض طلاق چه مواردی هستند؟ و عواقب طلاق چیست؟ پرداخته شده که با توجه به نقطه آغاز شکل‌گیری خانواده زمانی است که مرد و زن، با هدف تشکیل خانواده با یکدیگر پیمان همسری می‌بندند و ازدواج می‌کنند اما پس از ازدواج در یکی از سه مسیر بالندگی، آشفتگی و گسستگی قرار گرفته و شروع به حرکت می‌کند. عوامل گوناگونی پیوند شرعی و قانونی ازدواج را از هم می‌گسلد و همسران را به جدایی می‌کشاند. آشکار شدن ناراستی‌ها نیرنگ‌ها، پدید آمدن کژ رفتاری‌ها ریشه دار مانند سوء مصرف مواد الکلی، خیانت، پر خاشگیری و خشونت‌های پی‌در پی، کمبود استقلال و مسئولیت‌پذیری نیز به کار گرفتن روش‌های ناپسند و غیر کارآمد برای رفع مشکلات و اختلاف‌های قابل انتظار از مهمترین عوامل گسستگی خانواده هستند.

مفهوم شناسی آسیب:

معنای لغوی و اصطلاحی: آسیب در لغت به معنای: هر عیب، نقص، یا جراحت که به سبب عاملی مانند ضربه ایجاد شود، صدمه.^۱

در جای دیگر آسیب به معنای: ۱- زخم و ضربه ۲- عیب یا نقص یا شکستگی که به سبب ضربت و زخم پیدا شود. ۳- رنج مشقت ۴- آفت، بلا، مصیبت ۵- گزند و آزار.^۲

به آن دسته از علل و اختلالاتی اطلاق می‌شود که وجودشان تداوم و حرکت پدیده‌ای را تهدید می‌کند و آن را از رسیدن به اهداف و آرمانش باز می‌دارد و یا از کارایی لازم می‌اندازد. برخی در تعریف آسیب گفته‌اند: منظور از آسیب عاملی

۱. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۲۱

۲. همان ص ۲۳

است که سبب اختلال و ناهنجاری‌ها و آفت در پدیده‌ها می‌شود و گاهی به خود اختلالات، آسیب گفته می‌شود.^۱

مفهوم شناسی خانواده:

معنای لغوی و اصطلاحی: خانواده در لغت به معنای خاندان، تبار، اهل خانه و اهل بیت و دودمان است.^۲

در جای دیگر خانواده به معنای: ۱- اهل خانه؛ اهل بیت ۲- مجموعه افرادی دارای پیوند سببی و نسبی که در زیر یک سقف زندگی می‌کنند. ۳- مجموعه خویشاوندان خاندان. ۴- تیره، خاندان.^۳

در اصطلاح خانواده به کوچکترین گروه اجتماعی در جامعه که شامل پدر و مادر و فرزندان از گفته می‌شود. شامل دو قسمت هسته‌ای و غیر هسته‌ای است که:

هسته‌ای: خانواده شامل پدر و مادر و فرزندان که با یکدیگر در یک محل زندگی می‌کنند.

و غیرهسته‌ای: خانواده که علاوه بر پدر و مادر، عضو دیگری از خانواده مانند مادر بزرگ نیز با آنان در یک محل زندگی می‌کند.^۵

مفهوم شناسی سبک زندگی:

معنای لغوی و اصطلاحی: به معنای شیوه زندگی خاص یک فرد، گروه یا جامعه است.^۶

۱. سایت ww.rasekhoon.net

۲. دهخدا، لغت نامه دهخدا، جلد ششم، ص ۹۴۳۸

۳. معین، فرهنگ معین، ص ۶۰۰

۴. عمید، فرهنگ فارسی ص ۴۶۷

۵. انواری، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۴، صفحه ۲۶۶۵

۶. دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۶، صفحه ۹۸۴۶

سبک در اصطلاح ادبیات و عبارت است از روش خاص اجرا که بیان افکار به وسیله ترکیب کلمات و انتخاب الفاظ و طرز تعبیر. سبک اثر ادبی و وجهه خاص خود را از لحاظ صورت و معنا القا می کند، و آن نیز به نوبه خویش وابسته به طرز تفکر و گوینده یا نویسنده درباره «حقیقت» می باشد.

مفهوم شناسی طلاق:

معنای لغوی و اصطلاحی: در لغت نامه دهخدا طلاق به معنای رها شدن از قید نکاح، رها شدن از عقد نکاح، رها کردن و فسخ کردن عقد نکاح آمده است.^۱

همچنین در فرهنگ معین طلاق به معنای جدا شدن یا جدایی زن از مرد و نیز به معنای رها شدن از قید نکاح آمده است.^۲

در فرهنگ عمید برای واژه طلاق: رها شدن از قید زناشویی به کار رفته است.^۳

همچنین طلاق عبارت است از زایل کردن قید ازدواج با لفظ مخصوص.^۴

در اصطلاح طلاق به معنای پایان قانونی ازدواج و جدا شدن همسران از یکدیگر است.

طلاق معمولاً وقتی اتفاق می افتد که استحکام روابط زناشویی از بین می رود و میان زوجین ناسازگاری و تنش وجود دارد. و همچنین طلاق قطع رابطه زناشویی به حکم دادگاه، در زمان حیات زوجین، به درخواست یکی از آنها یا هر دو است.^۵

بسیاری از مشکلات کمرشکن و فرساینده ای که برای جوانان کم تجربه و کم سن و سال، پیش می آید، ریشه ای در اوضاع نابسامان خانوادگی دارد.

حکمت تشکیل خانواده، فقط روابط جنسی زن و شوهر و تولید و تکثیر و بزرگ کردن فرزندان نیست. اصل اساسی، همبستگی های فکری و عاطفی و استفاده

۱. همان، ج ۱۰، ص ۱۵۴۸۹

۲. معین، فرهنگ معین، ص ۹۷۶

۳. عمید، فرهنگ فارسی، ص ۷۹۹

۴. فاطمی راد، بنی حسن، طلاق عاطفی، ص ۱۱

۵. همان ص ۱۱ - ۱۲

تدوین و ارائه آموزش های عمومی و رسمی حقوق زوجین به نسل جوان، برای آشنایی و آمادگی قبول مسئولیت و وظایف خود در خانواده می تواند در استحکام و دوام آن موثر باشد.

۳- مشاوره رایگان:

ایجاد و توسعه مراکز مشاوره و راهنمایی مخصوص خانواده، متشکل از کارشناس علوم دینی، روان پزشکان و مددکاران اجتماعی راهگشا خواهد بود.

۴- راهکارهای فرهنگی:

ترویج فرهنگ مراجعه خانواده به مراکز مشاوره خانواده در هنگام بروز اختلافات، تقویت بنیان های مذهبی و ارزش های دینی و اخلاقی در سطح جامعه. ترویج فرهنگ همسان گزینی و تاکید بر لزوم آشنایی و شناخت خصوصیات و ویژگی های اخلاقی، رفتاری زوجین قبل از ازدواج.

راهکارهای اجرایی:

تصحیح و ارتقاء نظام حقوقی، اخلاقی و تربیتی خانواده مبتنی بر اصول و مبانی فرهنگ اسلامی ایرانی.

تصحیح ارتقای شناخت و رفتار در مهارت های زندگی تمام اعضای خانواده بر اساس آموزه های اسلامی ایرانی. بهبود وضعیت معیشتی خانواده و تامین رفاه اجتماعی ایجاد و گسترش مراکز مشاوره و مداخله در بحران ها و اختلافات خانوادگی.

توانمندسازی اقتصادی خانواده ها به منظور کاهش فشارهای اقتصادی حاکم.

رفع تبعیضات طبقاتی و توسعه امکانات و فضاهای آموزشی، هنری، تفریحی، به منظور ساماندهی اوقات فراغت خانواده ها خواسته در مناطق محروم.

تشکیل ستاد ملی زن و خانواده در راستای حمایت ازدواج آسان و پیشگیری از وقوع طلاق.

نتیجه گیری:

اهمیت بررسی ارتباط سبک زندگی و طلاق در ایران در خانواده که مهمترین نهاد جامعه است. سلامت و استحکام آن بر کل جامعه اثر می گذارد و در مقابل وارد شدن هر آفت و زوالی به این نهاد و کارکردهای آن، می تواند به اخلال در نظم و انسجام اجتماعی بیانجامد؛ بنابراین بررسی آسیب های خانواده از امور مهم و شایسته کنکاش است.

یکی از آسیب هایی که بسیاری از خانواده ها با آن مواجه می شوند، طلاق در خانواده و جامعه است. مطابق آمار ها از هر چهار ازدواج یک ازدواج به طلاق ختم می شود و کارشناسان معتقدند آمار طلاق عاطفی و برآورد طلاق رسمی است. طلاق نماد وجود مشکل در ارتباط سالم و صحیح این افراد است. این مشکل ارتباطی در سطح کوچک «خانواده» می تواند در بعد وسیع تر «جامعه» نیز شیوع و گسترش یابد و ارتباط انسانی را مختل نماید. وقتی بنیاد نهاد خانواده دچار تزلزل شود، بنیادهای اخلاقی و اجتماعی کل نظام اجتماعی متزلزل شده و اجتماع و جامعه به سوی مشکلات گوناگون سوق داده می شود؛ از این رو بررسی مسئله طلاق از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار است. طلاق یک بیماری مزمن اجتماعی که مانند بیماری های مزمن جسمی عوامل خطر متعددی در وقوع آن دخیل است. خوشبختانه بسیاری از این عوامل شناخته شده اند، اما بدان علت که آنها را جدی نمی گیریم از ابتدا در هیچ ازدواجی به آن فکر نمی کنی و هنگامی که زنگ خطر طلاق در گوشمان به صدا در می آید تنها در بسیاری موارد به فکر درمان بر نمی آییم، بلکه فقط تنها راه درمان را جدایی و طلاق قرار می دهیم. پس لازم است برای جلوگیری از طلاق به دو اقدام مهم توجه داشته باشیم.

۱- اختلافات قبل از ازدواج از قبیل (توجه به سن مناسب ازدواج و اصول هم کفوبودن، جلوگیری از ازدواج های تحمیلی، آموزش مهارت های زندگی به زوجین قبل از ازدواج، تحقیق و آشنایی با خانواده زوجین، از وظایف زن و مرد در خانواده و...) (۰۰۰)

۲- اقدامات بعد از ازدواج از قبیل (آشنا کردن زوجین با قوانین و اصول رفتارهای جنسی توسط افراد صالح و آگاه، چرا که خیلی از طلاق ها بر سر مسائل جنسی است، تسهیلات لازم برای زوج درمانی و خانواده درمانی در صورت بروز تعارضات زناشویی، تدوین برنامه های آموزشی در زمینه مهارت های ارتباطی و شیوه های حل مسئله...)

طلاق در اصل رها کردن از پیمان و قرارداد است و رها کردن از قید زوجیت. در اصطلاح شریعت، همان مفهوم عرفی رایج میان عقل را می‌رساند که شارع مقدس با شرایط خاصی امضا کرده و به امضا گشودن پیوند زناشویی با واژه مخصوص یا اشاره و نوشته ای که جایگزین آن ها باشد چه پیوند زناشویی بلافاصله گشوده شود و چه بعد از گذشت زمان. اما متأسفانه طلاق بسیار تلخ و گزنده است اما اگر تنها راه حل موجود باشد وظیفه داریم آثار مخرب آن را به حداقل برسانیم. بچه ها معمولاً با پدر و مادر خود پیوند عاطفی نزدیک ایجاد می کنند به همین دلیل فاصله افتادن میان پدر و مادر برای آنها بسیار سخت است. زیرا نیمی از دنیای کوچک آنها از هم گسیخته خواهد شد و معمولاً این بدترین نوع جدایی است که کودک تجربه می‌کند کودکان قربانیان اصلی طلاق والدین خود هستند اگر نتوانستی فضای مثبت و شادی بخش خانوادگی را برایشان فراهم کنیم حداقل باید بیاموزیم که چگونه آن را از صدمات ناشی از طلاق تا حد امکان در امان نگه داریم.

فهرست منابع:

قرآن

۱. انواری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، جلد ۴، چاپ اول، تهران، ناشر: سخن، ۱۳۸۱.

۲. بستان نجفی، حسین، اسلام و جامعه شناسی خانواده، چاپ پنجم، ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، پاییز ۱۳۸۹.

۳. بهشتی، احمد، مسائل و مشکلات خانوادگی، تهران، ناشر: شرکت چاپ و نشر بین الملل، چاپ ششم، تابستان ۱۳۹۰.

۴. عاملی، حر، وسائل الشیعه، تهران، انتشارات: اسلامیه ۱۳۹۵.

۵. حق شناس، جعفر، آسیب شناسی خانواده، چاپ اول، ناشر: مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری بی تا.

۶. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، جلد دهم، چاپ دوم، تهران، ناشر: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

۷. رستمی، محمد علی، سبک زندگی مقایسه مولفه های زندگی بشر در دوران غیبت، قم، ناشر: بنیاد فرهنگی مهدی موعود مهدی موعود، ۱۳۹۷.

۸. سالاری فر، محمدرضا، خانواده در نگرش اسلام و روانشناسی، بی جا، بی تا، ۱۳۹۶.

۹. صدوق، محمد بن علی بن بابویه، تهران، ناشر: دارالکتاب اسلامی، بی تا.

۱۰. عارفی جو، مهدی، نقش و جایگاه زینت و تجمل در سبک زندگی اسلامی، بی جا، بی تا، بی تا.

۱۱. عمید، حسن، فرهنگ فارسی، چاپ اول، بی جا، ناشر: اشتر، ۱۳۸۹.

۱۲. فاطمی راد، محمد حسن، بنی حسن، محمد، طلاق عاطفی، چاپ اول، تهران، ناشر: وانیاء، ۱۳۹۵.

۱۳. فرجاد، محمد حسین، آسیب شناسی اجتماعی خانواده و طلاق، تهران، ناشر: منصور، ۱۳۷۲.

۱۴. _____، بررسی مسائل اجتماعی ایران، بی جا، ناشر: اساطیر میدان فردوسی اول ایرانشهر، چاپ اول، ۱۳۷۷.

۱۵. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، بیروت، ناشر: دارالاحیاء، ۱۴۰۳.
۱۶. معین، محمد، فرهنگ معین، چاپ چهارم، تهران، ناشر: انتشارات زرین، ۱۳۸۲.
۱۷. مهدوی کنی، سعید، سبک زندگی و گسترش آن در علوم اجتماعی فصلنامه تحقیقات فرهنگی، بی‌جا، بی‌نا، پاییز ۱۳۸۶.
۱۸. نحوی، سیف‌الله، نقش خانواده در پیشگیری از انحرافات، قم، ناشر: سازمان تبلیغات اسلامی پژوهشکده باقرالعلوم نور السجاد، چاپ دوم، ۱۳۹۱.
۱۹. نوری، محدث، مستدرک الوسائل، قم، ناشر: موسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، بی‌تا.

۲۰. www.chetor.com

۲۱. www.rasekhoon.net